УДК 346.57

Склади зі спеціальним митним статусом: особливості правового регулювання

І. В. Паракуда
асистент кафедри господарського права, юридичний факультет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті визначено перелік складів зі спеціальним митним статусом, мету створення митних складів. Окреслено, що до складської інфраструктури зі спеціальним митним статусом може бути також віднесено: вільну митну зону та вантажний митний комплекс (в їх складі також діють відповідні склади). Встановлено роль складів зі спеціальним митним статусом як елементу навколомитної інфраструктури. Визначено спільні риси та особливості правового статусу утримувачів складів зі спеціальним митним статусом.
Ключові слова: *склади, склади зі спеціальним митним статусом, навколомитна інфраструктура, складська інфраструктура за спеціальним митним статусом.*

Процес здійснення імпорту-експорту товарів регламентується величезною кількістю нормативно-правових актів, які вимагають дотримання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відповідних правил щодо здійснення окремих видів контролю залежно від виду товару, який ввозиться на територію України або вивозиться з неї. Крім того, при виконанні окремих видів зовнішньоекономічних договорів виникає потреба в підготовці зазначених товарів до продажу та/або до подальшого транспортування (наприклад, проведення сортування, пакування, перепакування, маркування товарів тощо). Таку підготовчу роботу, пов'язану з експортно-імпортними операціями, не завжди можна здійснити протягом одного робочого дня. Іноді

отримання необхідних дозволів на ввезення або вивезення окремих видів товарів триває по декілька місяців.

Для зберігання товарів, які вже пред'явлено для оформлення, але митне оформлення яких ще не здійснено, або митне оформлення вже здійснено, але фактично товар ще не вивезено, створюються митні склади (ст. 70, ст.ст. 121-129, ст.ст. 424-429 Митного кодексу України (далі – МК) [1]), склади фіскальних органів* (ст.ст. 238-242 МК), а також склади тимчасового зберігання (ст.ст. 201-206 МК). Саме ці три види складів використовуються в переважній більшості випадків у період здійснення митного оформлення товару. Вони набули популярності, значного поширення в практиці надання складських послуг, а тому особливості їх правового статусу розглянемо більш детально.

Окрім зазначених видів складів, відповідно до господарського та/або митного законодавства України до складської інфраструктури зі спеціальним митним статусом може бути також віднесено: вільну митну зону (ст.ст. 430-436 МК) та вантажний митний комплекс (ст.ст. 442-446 МК).

Складам зі спеціальним митним статусом небагато уваги приділяється у правовій літературі. Відповідні праці вчених є швидше поодиноким винятком з правила (йдеться про праці таких авторів, як: Н. М. Білоусова, О. О. Герман, Л. А. Ібрагімов, Г. О. Кормаков, С. М. Мотуренко, В. В. Рєзнікова та ін.), ніж ознакою стійкої тенденції зростання щодо них наукового інтересу. Для науки господарського права зазначена тематика є новою (крім В. В. Рєзнікової, яка дослідила митні склади як одного з митних посередників, інші науковці до відповідної тематики не вдавались). Разом з тим такі склади функціонують, існує чимала кількість проблем правового регулювання їх діяльності, що потребують вирішення, їх послугами користується значна кількість господарюючих суб'єктів.

Метою нашого дослідження є визначити не лише коло складів зі спеціальним статусом, але й їх спільні ознаки та особливості правового статусу суб'єктів господарювання – утримувачів (власників чи користувачів) таких складів.

Складська інфраструктура зі спеціальним митним статусом, як зазначає О. О. Герман [7, с. 94], може як виступати окремим майновим господарським комплексом, так і не бути таким; складатися з інженерно-конструкторських об'єктів, адміністративно-сервісних зон, технічного обладнання, документації та повинна відповідати державним стандартам, вимогам, критеріям, що висуваються державними галузевими

---

* Тут і надалі термін «склади фіскальних органів» вживатиметься нами замість та/або одночасно з терміном «склади органів доходів та зборів», яким все ще оперує на сьогодні МК, а також терміном «склади митних органів», який все ще застосовується в науці господарського та/або митного права. Нагадаємо, що Державна митна служба України (Держмитслужба) – колишній спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади України в галузі митної справи, утворений в 1996 році [2] та реорганізований у Міністерство доходів і зборів України у грудні 2012 року [3]. У зв'язку з цим слова «митний орган» було замінено словами «орган доходів і зборів» у всіх відмінках та числах в тексті МК відповідно до Закону України від 04.07.2013 р. «Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» [4]. В березні 2014 року Кабінет Міністрів прийняв рішення ліквідувати Міністерство доходів і зборів і відновити діяльність Державної податкової та Державної митної служб України. Проте врешті на базі Міндоходів, реорганізувавши його шляхом перетворення, була утворена Державна фіскальна служба [5; 6]. Державна фіскальна служба України є на сьогодні центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску. Таким чином, МК потребує, на нашу думку, внесення змін до нього. Необхідно слова «орган доходів і зборів» замінити словами «фіскальний орган» у всіх відмінках та числах в тексті МК.

(профільними) міністерствами до цих складських приміщень та територій з особливим режимом складської діяльності. Митний статус складської інфраструктури, переконана авторка, – це належність складських приміщень та територій до відповідних державних стандартів, критеріїв, вимог, що висуваються державними галузевими (профільними) міністерствами до цих складських приміщень та територій з особливим режимом складської діяльності [7, с. 94-95].

У кожному разі вчені одностайні в тому, що склади є невід'ємною складовою навколомитної інфраструктури. Так, С. В. Барамзін, Я. М. Моравек, С. В. Халіпов та ін. зазначають, що митна справа – це специфічний вид державної діяльності, який супроводжується рядом супровідних та обслуговуючих видів діяльності, що здійснюються підприємцями і відносяться до так званого «навколомитного бізнесу» або ринку митних послуг [8, с. 89-92; 9, с. 15-19; 10, с. 2-4]. «Навколомитний бізнес» в окремих літературних джерелах іменується також «навколомитною інфраструктурою» [11, с. 6; 12, с. 85]. Н. М. Білоусова зауважує, що навколомитна інфраструктура є певною сукупністю комерційних організацій, чия діяльність (в тому числі посередницька) на ринку митних та навколомитних послуг є дозвільною, ліцензується та контролюється відповідними митними органами. До навколомитної інфраструктури авторка відносить такі інфраструктурні підрозділи: 1) митні брокери; 2) митні склади, склади тимчасового зберігання; 3) митні перевізники, а також інші організації, що надають митні послуги та сприяють розвитку зовнішньоторговельної діяльності [13, с. 50]. Крім того, навколомитну інфраструктуру складають і екстериторіальні утворення, створювані з метою підвищення ефективності зовнішньоторгівельної діяльності, збільшення обсягів експортно-імпортних товарних потоків.

Наразі розвиток навколомитної інфраструктури відстає від вимог ринку, що зумовлюється такими причинами: 1) погіршенням бюджетного фінансування митної системи і як наслідок – припинення побудови нових об'єктів митної інфраструктури; 2) неефективністю організаційної структури митних (фіскальних) органів; 3) невідповідністю кількості та місць розташування пунктів митного контролю і структури переміщуваних вантажів; 4) суперечностями в митному законодавстві, що спричиняють складнощі в діяльності безпосередніх учасників міжнародного товарообміну і суб'єктів митної інфраструктури; 5) недостатнім розвитком інститутів митного посередництва; 6) слабким інформаційним забезпеченням діяльності декларантів, які займаються митним оформленням товарів і транспортних засобів [13, с. 4]. С. В. Барамзін, С. Н. Гамідуллаєв, А. Ф. Епіфанов, Д. В. Стаханов, В. Н. Стаханов та ін. високо оцінюють роль «навколомитної інфраструктури», котра, як зазначив Л. А. Ібрагімов, забезпечує раціоналізацію руху товарів [14, с. 110]. В. В. Головін всі правовідносини у сфері митної справи класифікує на активні митні дії (активне вираження учасником правовідносин наміру щодо переміщення товарів), пасивні митні дії (пасивне вираження такого наміру), посередницьку митно-правову роботу (діяльність митних брокерів), допоміжні митні дії (прийняття митним органом попереднього рішення), організаційні правовідносини (визначення категорійності митного органу) та ін. [15, с. 24]. С. М. Мотуренко, до прикладу, вважає, що митні органи, а також включені до відповідних реєстрів митні брокери, митні перевізники, власники (утримувачі) митних складів утворюють у сукупності митну логістичну систему, орієнтовану

на просування товарів і транспортних засобів від виробника до споживача через митний кордон [16, с. 20]. Сучасна митна справа є складним багаторівневим соціальним феноменом, що включає в себе діяльність спеціалізованих митних органів (перший рівень), а також діяльність господарюючих суб'єктів приватного сектору економіки, які надають допомогу, сприяють учасникам зовнішньоторговельного обороту у забезпеченні, дотриманні та виконанні порядку і правил переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон (другий рівень). Митна підприємницька діяльність може бути визначена як самостійна, здійснювана на власний ризик діяльність, спрямована на систематичне отримання прибутку від надання митних послуг (послуг у галузі митної справи) особами, які отримали дозвіл на здійснення такої діяльності у встановленому законом порядку. Суть цієї діяльності полягає в наданні митних послуг (послуг у галузі митної справи) на комерційній основі та в умовах конкуренції шляхом опосередкування відносин, що виникають між учасниками зовнішньоекономічної діяльності та митними органами [17, с. 391-399]. Як слушно зауважує С. М. Мотуренко, митну підприємницьку діяльність належить відмежовувати від більш широкого поняття – підприємницької діяльності в галузі митної справи (або у митній сфері). Останнє поняття, будучи більш широким за змістом, охоплює не лише осіб, які здійснюють митну підприємницьку діяльність, але й осіб, чия господарська діяльність перебуває у тісному зв'язку з митними органами [16, с. 7-9, с. 40-42]. М. С. Денисова, натомість, пропонує впровадити до наукового обігу термін «діяльність юридичних осіб у сфері митного регулювання», що є здійсненням операцій та вчиненням юридично значимих дій з товарами, що мають для митних цілей статус товарів, які знаходяться під митним контролем до їх випуску для вільного обігу на митній території країни митними перевізниками, утримувачами складів тимчасового зберігання, утримувачами митних складів та митними брокерами (представниками) [18, с. 8-10].

А. А. Гравіна, Л. К. Терещенко та М. П. Шестакова зводять діяльність митних брокерів, митних перевізників, утримувачів митних складів тощо до єдиного самостійного правового інституту – послуг в митній сфері [19, с. 58-85]. Послуги в галузі митної справи – це діяльність митних органів, митних установ та організацій, а також суб'єктів господарювання (зокрема, посередників*), спрямована на задоволення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів, що переміщують через митний кордон товари, предмети, транспортні засоби [21, с. 46-53]. Всі послуги в галузі митної справи за сферою діяльності відповідних суб'єктів, якими вони надаються, може бути умовно поділено на дві категорії: митні послуги та супутні (допоміжні) послуги, які надаються у сфері митних відносин [22, с. 30-32]. Складські та пов'язані з ними послуги (зберігання вантажів та транспортних засобів; навантажувально-розвантажувальні роботи; супроводження вантажів та їх охорона; інші суміжні послуги) відносяться до останніх.

О. О. Герман, розкриваючи роль та значення складської інфраструктури зі спеціальним митним статусом, відмічає, що проблематика розміщення

* Не зайвим буде зауважити, що в літературі утримувачів (власників та/або користувачів) складів як об'єктів навколомитної інфраструктури відносять здебільшого до числа митних посередників. Так, наприклад, за визначенням І. О. Федотової, митний посередник – це суб'єкт підприємницької діяльності, який здійснює її на підставі дозвільних документів органів Державної фіскальної служби України, а сама діяльність полягає в наданні зазначеним суб'єктом митних та супутніх послуг суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, зокрема шляхом посередництва від імені, в інтересах, під контролем і за рахунок суб'єкта з питань переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України [20, с. 144].

або подальшого перебування зовнішньоекономічних вантажів на відповідальному збереженні на об'єктах складської інфраструктури зі спеціальним митним статусом, а також їх наступний випуск із цих об'єктів, є постійним предметом спорів як у практичній, так і в науковій діяльності [7, с. 92]. Суб'єкти господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, як вони говорять, «не від гарного життя», розміщують свою номенклатуру товарів (яку вони намагаються ввезти або вивезти за зовнішньоекономічними договорами (контрактами) на територію різних держав) на складські площі з особливим митним статусом під дію митного контролю, замість того, щоб якнайскорі-ше здійснити митні формальності у митний режим імпорту (випуск для вільного обігу) на території тієї чи іншої держави, контрагент якої (відповідно до умов експортно-імпортної операції, яка реалізується згідно з укладеним зовнішньоекономічним договором (контрактом)), виступає отримувачем таких зовнішньоекономічних вантажів. Авторка переконана, що подібного роду висловлювання з боку суб'єктів господарювання зумовлюються лише тим, що вони не достатньо обізнані з митним законодавством або нехтують його нормами, оскільки поміщення вантажів під відповідальне збереження й під дію митного контролю дозволяє вирішити цілий ряд проблем, які, наприклад, виникають у імпортерів під час здійснення імпортних операцій: це і звільнення від товарів транспортних відсіків вантажних автомобільних засобів (з метою уникнення подальшого орендування цих засобів), якщо з деяких причин митні формальності не можуть бути виконані в можливо короткий строк, або навпаки розміщення вантажних автомобільних засобів з вантажним відправленням у транспортних відсіках на відкритих складських майданчиках чи територіях, перетворюючи ці засоби на «склади на колесах»; це і забезпечення збереження товарів до виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму; це і відстрочка сплати податків, зборів, інших платежів (зокрема, митних) чи представлення необхідних дозвільних документів, що обов'язково потрібні, наприклад при поміщенні товарів під правову дію митного режиму імпорту (випуск для вільного обігу) і які на даний момент у суб'єкта господарювання, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, відсутні або ж їх у нього просто немає; поміщення товарів на відповідальне збереження під митний контроль на визначений час – до моменту виникнення різноманітних сприятливих умов (наприклад, очікування більш сприятливої економічної ситуації на внутрішніх ринках країни для товару, який було імпортовано; можливість очікування отримання залучених додаткових фінансових активів, що буде сприяти повному погашенню податкових зобов'язань по податках, зборах, інших бюджетних надходженнях (митних платежах) за імпортований товар тощо), які забезпечать можливість реалізації подальших митних процедур з митного оформлення товарів у тому чи іншому митному режимі; виконання комплексних процедур чи операцій з товарами (чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння, захист від корозії, боротьба зі шкідниками, інвентаризація тощо), що знаходяться на відповідальному збереженні на території складського приміщення (наприклад, митного складу) зі спеціальним митним статусом під дією митного контролю тощо [7, с. 93].

Загалом же на сучасному етапі розвитку інституту послуг у галузі митної справи, в тому числі складських та пов'язаних із ними, перспективним є вжиття

заходів щодо забезпечення прискорення руху товарів, що повинно включати налагодження ефективної взаємодії фіскальних органів із підприємствами, установами, організаціями, що працюють у сфері зовнішньоекономічної діяльності, розвиток об'єктів митної та навколомитної інфраструктури (складів, терміналів тощо), створення мережі інформаційних та консультаційних пунктів, надання широкого спектру послуг щодо митного очищення товарів, забезпечення інформування та вільного доступу до інформації про митні правила, забезпечення дієвого механізму захисту прав суб'єктів, що вступають у митні відносини. Це дозволить прискорити митні процедури, знизити час та витрати учасників, створити сприятливі умови для розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Розширення зовнішньоторговельних відносин, підвищення ролі та відповідальності фіскальних органів у регулюванні цього процесу стало поштовхом до розвитку нових видів послуг у галузі митної справи. Серед таких послуг важливе місце посідає митне складування, здійснюване на складських об'єктах із різним правовим (митним) режимом.

Для зберігання товарів, які вже пред'явлено для оформлення, але митне оформлення яких ще не здійснено, або митне оформлення вже здійснено, але фактично товар ще не вивезено, створюються митні склади, склади фіскальних органів, а також склади тимчасового зберігання. Саме ці три види складів використовуються в переважній більшості випадків у період здійснення митного оформлення товару. Вони набули популярності, значного поширення в практиці надання складських послуг. Окрім зазначених видів складів, відповідно до господарського та/або митного законодавства України, до складської інфраструктури зі спеціальним митним статусом може бути також віднесено вільну митну зону та вантажний митний комплекс.

Всі склади зі спеціальним митним статусом мають низку спільних ознак, особливостей правового статусу їх утримувачів, що є відповідно суб'єктами господарювання.

- Для більшості складів зі спеціальним митним статусом (як то митний склад, вільні митна зона) властивою є дуалістична природа їхньої економіко-правової сутності, та відповідно – правового становища. З одного боку такі склади є спеціально облаштованим місцем (приміщенням, холодильною та/або морозильною камерою, резервуаром тощо) для зберігання товарів під митним контролем, а з іншого – митним режимом, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем. І лише щодо окремих категорій складів (наприклад, складу тимчасового зберігання) йдеться про те, що вони є лише спеціально облаштованими приміщеннями для зберігання товарів під митним контролем.
- До осіб – утримувачів (власників та/або користувачів) складів зі спеціальним митним статутом чинне законодавство висуває ряд вимог. Утримувачем може бути особа, яка має статус суб'єкта господарювання (фізична чи юридична особа – підприємець) та є резидентом. Спеціальні вимоги законом передбачено для утримувача вантажного митного комплексу, оскільки ним може бути лише суб'єкт господарювання – юридична особа (спеціалізована митна організація), резидент, що має ліцензію на здійснення митної брокерської діяльності.

У зв'язку з цим усупереч приписам чинного законодавства категорія «статус» («правовий статус», «митний статус») була б більш прийнятною для застосування щодо суб'єктів, якими

є утримувачі (власники та/або користувачі) складів, замість об'єктів, якими є безпосередньо самі склади. Адже категорія «статус» в науці господарського та/або митного права відображає правове становище суб'єкта права у митних правовідносинах. Основними елементами правового статусу є: правові норми, права, свободи та обов'язки, гарантії реалізації прав, свобод, виконання обов'язків та відповідальність. Одне з провідних місць у структурі правового статусу належить нормі права. Так, наприклад, норми митного законодавства визначають правовий статус митних посередників як суб'єктів митних правовідносин: утримувача вільної митної зони, утримувача митного складу, утримувача складу тимчасового зберігання, утримувача вантажного митного комплексу тощо (утримувача (як суб'єкта), а не складу як такого (останній, варто наголосити, митним законодавством визначається лише як митний режим та/або відповідним чином облаштоване приміщення, місце для зберігання товарів під митним контролем). Між іншим у науковій літературі висловлювались навіть пропозиції щодо впровадження в науковий оборот спеціального терміна «нормативно-статусне регулювання» (різновид правового регулювання), що є упорядкуванням суспільних відносин, які складаються у зв'язку з утворенням та загальними засадами функціонування різноманітних суб'єктів права. Таке регулювання може носити моно- та багатогалузевий характер (приватний та/або публічно-правовий). Одним із інструментів нормативно-статусного регулювання може слугувати прийом нормативного обмеження організаційних форм підприємництва для осіб, що провадять професійну діяльність у сфері митної справи. Так, наприклад, фізична особа – підприємець не може займатись окремими з видів такої діяльності [23, с. 17-18].

Здійснення утримувачами як суб'єктами господарювання (винятком є склад фіскального органу) діяльності з надання складських та суміжних, пов'язаних із ними (сушіння товару, його обробка та перепакування, розфасовка тощо) послуг у сфері митної справи, а також сама можливість реалізації подібного роду діяльності завжди пов'язана з їхнім вступом у правовідносини з фіскальними (митними) органами незалежно від волевиявлення цих суб'єктів.

- При безпосередньому здійсненні господарської (підприємницької) діяльності утримувачами складів зі спеціальним митним статусом, предметом якої є надання складських (послуг зі зберігання товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем) та допоміжних послуг при однаковому суб'єктному складі (учасниками таких відносин є утримувач складу, фіскальний (митний) орган, а також споживач послуги) правовідносини, що складаються, можуть мати різний характер. Надання послуг зі зберігання товарів під митним контролем здійснюється по суті в рамках правовідносин двох видів: господарсько-виробничих (такими є відносини, що складаються між суб'єктом господарювання – утримувачем складу, а також замовником (отримувачем) надаваних складських послуг) та організаційно-господарських (наприклад, при проходженні дозвільних процедур, пов'язаних із відкриттям складу; при веденні обов'язкових видів обліку та складанні звітності утримувачем складу за результатами його діяльності; при здійсненні фіскальними (митними) органами митного контролю та притягненні утримувача митного складу до відповідальності за митні правопорушення тощо). Зобов'язання, що виникатимуть, відповідно будуть майново-господарські за своїм характером в першому випадку

та організаційно-господарські – в другому. Перші будуть пов'язані з безпосереднім здійсненням митної складської діяльності, а другі – з управлінням нею.

Склади фіскальних (митних) органів за своєю природою та сутністю докорінно різняться від інших складів зі спеціальним митним статусом. На перший погляд в цьому випадку мали б виникати внутрішньогосподарські відносини (відносини між фіскальним органом та складом такого органу як його структурною складовою). Однак насправді це не так. Виділення законодавцем в окрему групу внутрішньогосподарських відносин (ч. 7 ст. 3 ГКУ) здійснюється за критерієм сфери їх виникнення та дії – всередині організації (між її структурними підрозділами, органами, між організацією в особі органів управління та їх посадових осіб та її учасниками, між організацією та її структурними підрозділами), однак організації саме господарської, а не будь-якої іншої. Фіскальний (митний) орган не є господарською організацією. За своєю суттю це є орган влади, орган управління. Під складами фіскальних органів, нагадаємо, розуміються приміщення, які належать таким органам або використовуються ними і спеціально обладнані для зберігання товарів. Вважаємо, що не допустимим є «завуальоване» надання такими органами господарських за своєю суттю послуг зі зберігання товарів та транспортних засобів комерційного призначення, адже замість оплати споживачем за послуги в даному разі має місце відшкодування витрат фіскальних органів на зберігання таких товарів та транспортних засобів комерційного призначення. Більш виправданим, на нашу думку, було б створення при фіскальних (митних) органах госпрозрахункових складів державної форми власності зі статусом юридичної особи.

- Склади зі спеціальним митним статусом є невід'ємною частиною так званої «навколомитної інфраструктури». При цьому професійні складські та додаткові послуги, що надаються утримувачами таких складів, дозволяють фіскальним органам більш успішно виконувати певні покладені на них завдання з регулювання правовідносин, що виникають в процесі переміщення товарів через митний кордон України.

Аналіз чинного митного законодавства та наукової літератури дозволяє говорити про те, що намітилась тенденція до зменшення державного (публічно-правового) регулювання відповідних відносин. М. С. Денисова вбачає також таку тенденцію, зокрема, в делегуванні фіскальними органами окремих своїх функцій суб'єктам, які не є органами управління – юридичним особам, що надають послуги в митній сфері [18, с. 7-10]. Г. О. Кормаков вважає, що нова схема організації митного контролю товарів, заснована на попередньому інформуванні, декларуванні товарів в електронному режимі за принципом «єдиного вікна» тощо, неминуче призведе до посилення диспозитивних начал у митному регулюванні, наділення учасників зовнішньоекономічної діяльності більшими правами, більш широкого застосування договірних конструкцій у митній справі [23, с. 4-6]. До того ж чинним МКУ (2012 р.) вже не передбачено необхідності отримання ліцензії для здійснення складських видів діяльності (наприклад, митного складу, який раніше й іменувався «митним ліцензійним складом»). Формою допуску на ринок складських послуг у сфері митної справи є на сьогодні надання відповідного дозволу, а також включення інформації про суб'єкта господарювання – утримувача складу до реєстру (з подальшим обов'язковим наданням витягу із реєстру утримувачеві складу). Якщо раніше за видачу ліцензії справлялась плата і видавались вона на певний строк,

то надання дозволу є безкоштовним, а діє він безстроково.

- Необхідною передумовою спеціального правового статусу суб'єктів митних та/або господарських правовідносин – суб'єктів господарювання (утримувачів складів), що надають складські та допоміжні послуги, пов'язані зі зберіганням товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем, є, передусім, наділення їх спеціальною правосуб'єктністю. Спеціальною правосуб'єктністю такі господарські організації наділяються лише у випадках надання фіскальним органом відповідного дозволу, внесення відомостей про них до реєстрів осіб, що провадять підприємницьку діяльність у сфері митної справи (реєстр митних складів, реєстр складів тимчасового зберігання тощо), з видачею витягу із такого реєстру. У випадку невиконання покладених законодавством на утримувача складу вимог такий суб'єкт господарювання може бути позбавлений права на здійснення складської діяльності у сфері митної справи шляхом анулювання відповідного дозволу, що тягне за собою й виключення з відповідного реєстру. У той самий час, такі суб'єкти господарювання не припиняються в обов'язковому порядку та не втрачають права бути учасником інших правовідносин (крім митних).
- Численні вимоги, що висуваються чинним законодавством до функціонування складів зі спеціальним митним статусом, а також до осіб – їхніх утримувачів, можна систематизувати з умовним поділом їх на декілька груп: статусоутворюючі та організаційні (щодо типу складу; порядку його відкриття та легітимації; порядку організації роботи складу; забезпечення необхідних умов зберігання товарів під митним контролем; облаштування складу та відповідальності утримувача тощо), товарні та товаророзпорядчі (щодо дотримання умов поміщення та склад товарів та відпуску їх зі складу, розпорядження ними; митного статусу товарів, поміщених на склад; строків зберігання; операцій, які можуть проводитись із товарами на складі тощо), а також облікові та звітні (щодо ведення оперативно-аналітичного, складського та бухгалтерського обліку; складання звітності за результатами складської діяльності утримувачами таких складів). Перспективною видається також можливість виділення нарівні з організаційними вимог технологічних, технічних, а також вимог до надаваних складських та суміжних до них допоміжних послуг. Відповідний поділ дає можливість системного бачення існуючих недоліків правового рулювання, перспектив та напрямів удосконалення в цій частині митного та/або господарського законодавства.
- Характерною особливістю правового статусу практично всіх суб'єктів господарювання, які провадять діяльність з надання складських послуг у сфері митної справи та/або митного регулювання (за винятком митного складу закритого типу, складу тимчасового зберігання закритого типу тощо), є обов'язок з укладення договорів із іншими суб'єктами – учасниками зовнішньоекономічної діяльності (публічний договір). Відмова від укладення договору при наявності можливості щодо надання таких послуг не допускається.

Підсумовуючи все вищенаведене, можемо зробити висновок, що правове регулювання питань, пов'язаних з функціонуванням складів зі спеціальним митним статусом в Україні, потребує свого подальшого удосконалення з урахуванням сучасних тенденцій розвитку зовнішньоекономічних відносин.

Список використаної літератури

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page21
2. Про державну митну службу України : Указ Президента України від 29 листопада 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1145/96
3. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 24 грудня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/documents/15236.html
4. Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : Закон України від 04 липня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/405-18/paran6#n6
5. Про утворення Державної фіскальної служби : постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/160-2014-%D0%BF
6. Положення про Державну фіскальну службу, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://minrd.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/postanovi-km-ukraini/63237.html
7. *Герман О. О.* Складська інфраструктура зі спеціальним митним статусом : правове поняття та організаційне призначення / О. О. Герман // Митна справа. – 2013. – № 4. – С. 91-95.
8. *Барамзин С. В.* Управление качеством таможенной деятельности / С. В. Барамзин. – М. : РИО РТА, 2004. – 356 с.
9. *Моравек Я. И.* Новый таможенный кодекс Российской Федерации и совершенствований таможенного законодательства / Я. И. Моравек // Право и экономика. – 2003. – № 6. – С. 15-19.
10. *Халипов С. В.* Таможенное право : учебник / С. В. Халипов. – М. : Зерцало. – М., 2006. – 440 с.
11. *Гамидуллаев С. Н.* Роль таможенной политики в стратегии антикризисного макроуправления / С. Н. Гамидуллаев. – Спб. : Изд-во Спб ГУЭФ, 1999. – 24 с.
12. *Епифанов А. Ф.* Таможенная логистика / А. Ф. Епифанов, Д. В. Стаханов, В. Н. Стаханов. – Ростов-на-Дону : РГСУ, 1998. – 144 с.
13. *Белоусова Н. М.* Таможенное посредничество в системе торгово-экономических отношений : дисс. ... канд. экон. наук : 08.00.05 / Белоусова Наталья Михайловна. – СПб., 2000. – 209 с.
14. *Ибрагимов Л. А.* Инфраструктура товарного рынка / Л. А. Ибрагимов. – М. : Изд-во «ПРИОР», 2001. – 359 с.
15. *Головин В. В.* Особенности административно-правового регулирования таможенного дела (по материалам Российской Федерации и Европейского Союза) : дисс. … канд. юрид. наук : 12.00.14 / Головин Виктор Владимирович. – М., 2002. – 160 с.
16. *Мотуренко С. М.* Правовое положение таможенных посредников : дисс. … канд. юрид. наук : 12.00.03 / Мотуренко Сергей Михайлович. – М., 2006. – 156 с.
17. *Рєзнікова В. В.* Правове регулювання посередництва у сфері господарювання (теоретичні аспекти) : монографія / В. В. Рєзнікова. – Хмельницький : Видавництво ХУУП, 2010. – 706 с.
18. *Денисова М. С.* Юридические лица как субъекты таможенных правоотношений : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / М. С. Денисова. – М., 2008. – 20 с.
19. *Гравина А. А.* Таможенное законодательство. Практический комментарий / А. А. Гравина, Л. К. Терещенко, М. П. Шестакова. – М. : Юристъ, 1997. – 392 с.
20. *Федотова І. О.* Три рівні правовідносин за участю митних посередників / І. О. Федотова // Адміністративне право і процес. – 2013. – № 4. – С. 140-146.

21. *Бондаренко І. О.* Послуги в галузі митної справи / І. О. Бондаренко // Митна справа. – 2004. – № 6. – С. 46-53.
22. *Бондаренко І. О.* Митні послуги: реалії сьогодення / І. О. Бондаренко // Митниця. – 2005. – № 1. – С. 30-32.
23. *Кормаков Г. А.* Гражданско-правовое регулирование общественных отношений в области таможенного дела : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Г. А. Кормаков. – Казань, 2006. – 23 с.

Стаття надійшла до редакції: 5.08.2015.

Warehouses with special customs status

I. V. Parakuda

The article contains a list of warehouses with special customs status, the purpose of customs warehouses. It was determined that a storage infrastructure with special customs status may also include: free customs zone and the cargo customs complex (in their composition are also relevant warehouses). The role of customs warehouses with a special status as an element of near-customs infrastructure. Identified common features and peculiarities of the legal status of a warehouse with a special customs status.

Keywords: *warehouses, warehouses with special customs status, ancillary infrastructure, warehouse infrastructure with special customs status.*

Received: 5.08.2015.

Склады со специальным таможенным статусом

И. В. Паракуда

В статье определен перечень составов со специальным таможенным статусом, цель создания таможенных складов. Определено, что к складской инфраструктуре со специальным таможенным статусом могут быть также отнесены: свободная таможенная зона и грузовой таможенный комплекс (в их составе также действуют соответствующие склады). Установлена роль составов со специальным таможенным статусом как элемента околотаможенной инфраструктуры. Определены общие черты и особенности правового статуса держателей складов со специальным таможенным статусом.

Ключевые слова: *склады, склады со специальным таможенным статусом, околотаможенная инфраструктура, складская инфраструктура со специальным таможенным статусом.*

Получено: 5.08.2015.